

‘LAST BLAST’

van

ASOTEKO

(Vereniging voor Erfpachtuitgifte zonder Corruptie)

IN NEDERLANDS EN PAPIAMENTS

OPEN BRIEF AAN DE EILANDSRAAD VAN BONAIRE

**THE ROOT CAUSE OF POVERTY
IS SOCIAL INJUSTICE AND THE
BAD GOVERNMENT THAT ABETS IT.**

Colin Powell

Strikt genomen is dit geen ‘e-book’

(slechts 10 pagina’s).

Maar het verdient een prominente plaats

op de website van de

Stichting ‘Golden Meand Society’.

Vandaar staat het hier.

Aan de Eilandsraad van Bonaire

p/a Pasan-Grahan

Alhier

Geachte Raad,

Betreft: Nieuwe regels erfpachtuitgifte voor woning-zelfbouw

Het aannemen van een nieuw en echt Bonaireaans grondbeleid voor woning-zelfbouw is een goede kans om een authentieke eigen weg in te slaan. Waarin Bonaire niet langer zwijgzaam aan de leiband van Nederland loopt, maar vanuit een eigen visie vóór Bonaire gaat staan. Dit kan dan de aanzet zijn om op termijn een federale band met Nederland aan te gaan.

Binnen Nederland. In de Grondwet dus.

Maar dit kan alleen, als u nu aantoot in staat te zijn tot goed lokaal Bestuur en echte democratie. Want zonder dat, zou meer autonomie alleen maar leiden tot meer stagnatie en patronage-ellende. Zoals we met name ook altijd in het grondbeleid hebben gezien. Een eigen, nieuw en transparant Bonaireaans grondbeleid voor woning-zelfbouw is dus een mooie dubbele kans. Het is een Bonaireaanse bevoegdheid, dus niemand kan u tegenhouden.

Verlons deze kans niet!

Maar verbetering is alleen maar mogelijk, als men de fouten van het eigen verleden erkent. Laat ons daar dan eens naar kijken. Sinds 1954 hebben de eilanden geleefd in een voorgezette gunsten-cultuur. De cultuur van de 'shons' van weleer. Het enige verschil na 1954 was, dat de politici de rol als gunsten-uitdelers van de shons overnamen, maar sinds die tijd op eilandelijk niveau. Geen plantage gunsten-uitdelers meer, maar eilandelijke.

Erfpachtuitgifte is altijd binnen dit patroon uitgevoerd. Zet hier nu een streep onder! Maak van gunst een democratisch grondrecht! Elk mens heeft immers een woning nodig om te leven. Dat is sinds 1966 bij Internationaal Verdrag ook erkend als mensenrecht. Dit is de juridische basis. Overigens, iedereen begrijpt dat het een afschuwelijke hardheid is om mensen niet een stukje gemeenschapsgrond te geven om hun eigen huisje op te bouwen.

Bestuurders die hier dus niet aan meewerken moeten eigenlijk de gevangenis in.

Begin dus NU met het opstellen van nieuwe Grondbeleid-regels voor woning-zelfbouw. Een Bonaireaanse traditie die in wezen al eeuwen teruggaat. Want vóór de Eilandsverordering inzake Erfpachtuitgifte van 1954 kregen velen een stukje grond van het Gouvernement in huur. Na 1954 werd dit op basis van deze Verordening voornamelijk erfpacht.

En het was altijd ‘gratis’, d.w.z. voor de grond zelf hoefde niet te worden betaald. Dit is logisch, omdat het verhuurde of verpachte perceel altijd Gouvernementeigendom bleef.

En het is volkomen billijk dat het ‘gratis’ is. Immers, de zon, de lucht, het water en de aarde zijn ‘eigendom’ van ons allemaal. Dit is een regel van natuurrecht die altijd zal blijven gelden. Democratische burgers kiezen een bestuur om dit ‘eigendom’ voor hen te *beheren*. Meer niet. Gemeenschapsgrond ‘gratis’ uitgeven aan burgers voor zelfbouw van woningen is dus geen gunst. Van de burger is het een recht. En voor de overheid is het een plicht.

Dit is het spirituele uitgangspunt. En Bonaire heeft een diep spirituele ondertoon. Dat is de voornaamste reden waarom Bonaire zo’n fantastisch eiland is! We hebben samen iets heel moois. Met recht mogen we daar trots op zijn. Maar dan moeten we het ook goed beheren.

WachtlIJst en eerbiedigende werking

Dus als u echt van Bonaire en haar burgers houdt, geef dan ook nu met de kortste keren aan alle mensen die op de WachtlIJst staan een stukje erfpachtgrond! Om een eigen huisje op te kunnen bouwen. Begin dus met *eerbiedigende werking* op basis van de oude regels.

Die oude regels waren overigens nooit gepubliceerd. Ook alweer zo’n schande. Maar publiceer die regels dan NU en geef de mensen hun terreintje. *Binnen anderhalf jaar tijd!* Oké, er is geen geld en tijd voor asfaltwegen. Dan maar zandwegen. Maar geef hen nu eindelijk hun terrein! Daar hebben ze recht op. En daar verlangen zij al jaren naar.

Er staan ongeveer 1.800 *actieve* aanvragers op die WachtlIJst (tot 31/12/2024). Er wordt steeds tegen hen gelogen. Sommigen krijgen wel, maar de meesten krijgen niet.

Tijdens de rechtszaak is door ASOTEKO *bewezen* dat de gelukkigen die *wel* kregen voor bijna 100%, althans een zeer hoog percentage (75% of meer) *niet* conform volgorde op de WachtlIJst kregen. De WachtlIJst was dus altijd bedrog. Het was pure patronage. Ons (geanonimiseerd) onderzoekverslag toont dat aan. Men vindt dit verslag hier: https://www.arcocarib.com/assets/uploads/court_cases/ASOTEKO_Voorrang_Erfpacht_uitgiften_2016_tot_2023_anoniem.pdf

Dit zegt het Hof: *“In de praktijk worden de aanvragen niet op volgorde van aanvraag behandeld en toegewezen”*. Zie punt 3.2.2 van het Hofvonnis, dat men hier kan vinden: https://www.arcocarib.com/assets/uploads/court_cases/ASOTEKO_Vonnis_Hoger_Beroep.pdf

Degenen die bij voorrang kregen waren dus door de moderne eilandelijke ‘shons’ (onze zgn. ‘politici’) *begunstigd*. Dubbelop. Ze waren nog niet aan de beurt, maar kregen toch. Verreweg de meesten kregen echter niet. Dat is een grove en onmenselijke schande! Inderdaad: gevangenisstraf zou gepast zijn voor alle gedeputeerden die aan deze schande hebben bijgedragen. En alle Eilandsraadsleden die daar nooit tegen optraden.

En ook het Gerecht trok de handen ervan af! Met als gevolg dat nu bijna één jaar NA het Hofvonnis er nog steeds geen enkele schot in zit. Het Gerecht heeft dus niet eens meer het morele gezag om iemand hiervoor tot gevangenisstraf te veroordelen. Hetgeen ook niet zou kunnen, omdat het Openbaar Ministerie na onderzoek wel grof wanbeleid heeft vastgesteld, maar geen strafbare feiten. Die er overigens hoogstwaarschijnlijk wel degelijk geweest zijn.

Maar goed. Begin te werken, Eilandsraad! Geef het BC de opdracht om onmiddellijk 1800 terreinen klaar te maken. Doe het vandaag! En sla het BC om de oren dat ze hier nog steeds geen bliksem aan hebben gedaan. Wat als jullie zelf, eilandsraadsleden, een terreintje zouden willen hebben om een woning op te bouwen? Zijn jullie dan bereid om eerst 10 tot 20 jaar geduldig te wachten op die 'gunst'? Nee, dus. Doe dat onze burgers dan ook niet aan!

En doe het deze keer TRANSPARANT. Digitaliseer de Wachtlijst en geef iedereen op de Wachtlijst toegang om te controleren dat het voortaan wel eerlijk gaat. Op volgorde van aanvraag dus. Geen voorranguitgiften meer! En alles conform de te publiceren oude regels.

Nieuwe regels voor de toekomst

Voor de toekomst wordt de Raad verzocht het BC opdracht te geven om binnen 3 maanden nieuwe regels te formuleren, waarin de hierna volgende basisprincipes worden verwerkt. En wij raden u sterk aan dit UNANIEM te doen. En verdedig dit ook unaniem, zo Nederland bezwaar hiertegen zou maken. Wees dan assertief en verdedig uw eigen zienswijze en beleid. Beleefd, maar gedecideerd. Gronduitgifte voor zelfbouw is een Bonaireaans cultureel erfgoed.

Voor de nieuwe regels moet wel rekening worden gehouden met hetgeen de Hoge Raad heeft bepaald in het zgn. 'Didam-arrest'. Daarna heeft ons lokale Gerecht deze lijn nog voortgezet in een St. Maartense rechtszaak, waarin nog werd gewaarschuwd dat overtreding van het Didam-arrest zal resulteren in persoonlijke aansprakelijkheid van de Minister.

De kern van het Didam-arrest is dit: Overheidsvastgoed en ook (onbebouwde) erfpachtpercelen mogen alleen bij openbare aanbesteding bij opbod worden verkocht of in erfpacht uitgegeven op basis van transparante vooraf gepubliceerde regels.

Na de HOF-uitspraak in de zaak ASOTEKO vs. OLB-Bonaire is in Nederland door een lagere rechter ('Rechtbank') nog een uitspraak gedaan, waarin de toepassing van het Didam-arrest nader is ingevuld. Men vindt deze drie uitspraken hier:

https://www.arcoarib.com/assets/uploads/court_cases/Didam-arrest%2C_St._Maarten_vonnis_en_Rechtbank_Midden-Nederland_vonnis_.pdf

Het is evident dat als de basisregel van het Didam-arrest zou worden gevolgd, alleen rijke mensen een erfpachtperceel voor zelfbouw zouden kunnen verkrijgen.

Echter ook arme mensen hebben recht op een perceel om hun eigen woning op te bouwen. Het Didam-arrest is dan ook in strijd met zowel het juridische als het spirituele uitgangspunt (zie hiervoor).

Bonaire doet er dan ook goed aan om de essentie van de nadere invulling van het Didam-arrest door de Nederlandse Rechtbank Midden-Nederland te volgen. Als men dat doet, dan zijn naar onze mening de volgende nieuwe regels voor erfpachtuitgifte voor woning-zelfbouw verdedigbaar in het licht van het Didam-arrest. Wij bevelen deze regels met klem aan.

Voorts dient er rekening te worden gehouden met het feit dat de aanleg van wegen en nutsvoorzieningen geld kosten. Het is billijk dat de aanvragers daaraan meebetalen.

- 1) Erfpachtuitgifte voor woning-zelfbouw blijft bestaan als vrije keuze. Dit houdt mede in dat de burger op generlei wijze ‘gedwongen’ wordt om te kiezen voor aankoop van een in PPP-verband gebouwde woning, omdat de overheid geen erfpachtterreinen voor woning-zelfbouw meer uitgeeft. Op deze wijze dwingen, is een steek in de rug van het volk.

Wie dus in aanmerking wenst te komen voor een erfpachtperceel voor woning-zelfbouw, krijgt binnen 3 maanden een terrein aangeboden.

- 2) Erfpachtuitgifte voor woning-zelfbouw blijft ‘gratis’. Echter behalve leges, meetkosten en notariskosten, dient de aanvrager ook een door het OLB te bepalen som te storten in het Wegenfonds voor de aanleg van asfaltweg(en) naar alle uit te geven percelen, ook indien het perceel in sommige gevallen reeds aan een asfaltweg ligt.

Deze Wegenfondssom kan in 10 tot 20 jaar tijd worden afbetaald. Wie het terrein vóór afbetaling verkoopt, dient op dat moment de nog openstaande Wegenfondssom via de notaris in één keer te voldoen. Bij de vaststelling van de hoogte van de Wegenfondssom wordt rekening gehouden met de draagkracht van de aanvrager, des dat minder-draagkrachtigen een lagere som mogen betalen (en met langere terugbetalingstermijn) dan meer-draagkrachtigen.

- 3) Bij de erfpachtuitgifte dient de aanvrager een bedrag tussen \$ 2,500.- en \$ 10,000,- te betalen voor de aanleg water, stroom en internet. De hoogte van de te betalen som is afhankelijk van de draagkracht van de aanvrager. De kosten worden dus op sociale wijze omgeslagen over alle nieuwe erfpachters.
- 4) Erfpachtpercelen mogen zonder toestemming van het BC alleen worden verkocht, indien daarop een volledig afgebouwde woning van ten minste 30 m2 is gebouwd (deze feitelijk reeds ‘oude’ regel wordt sinds +/- 2020 reeds gehandhaafd). Overwogen kan worden de minimumgrootte te verhogen naar 50 m2.
- 5) De erfpachtpercelen zijn in de regel minimaal tussen 400 en maximaal 600 m2 groot (dus kleiner dan vroeger gebruikelijk was).

- 6) De (hoogte van) de erfpachtcanon is afhankelijk van de ligging van het erfpachtperceel (zoals thans ook het geval is). De bestaande regels hierover blijven van kracht.
- 7) De aanvrager heeft maximaal 7 jaar de tijd om zijn/haar woning volledig af te bouwen. Lukt dat niet, dan vervalt het perceel *automatisch* terug aan het OLB. Het OLB verkoopt het perceel vervolgens bij openbare aanbesteding aan de hoogste bieder. Uit de verkoopopbrengst vergoedt het OLB de aanvrager voor de waarde van de opstallen en verbeteringen die op/aan het perceel zijn aangebracht.

Tevens wordt uit de opbrengst het openstaande saldo van de Wegenfondssom aan het OLB voldaan. De verkoopprijs mag nooit lager zijn dan dit saldo plus de onafhankelijk getaxeerde waarde van de opstallen/verbeteringen.
- 8) Men kan tijdens zijn leven nooit meer dan twee erfpachtterreinen voor woning-zelfbouw krijgen met een minimale tussentijd van 20 jaar.
- 9) Vreemdelingen komen op gelijke voet als lokalen voor erfpachtuitgifte voor woning-zelfbouw in aanmerking.

De Dialoog die nooit een Dialoog werd

Besluiten van de Eilandsraad te goeder trouw uitvoeren is een teken van Goed Bestuur. Dat niet doen, is dus Slecht Bestuur. Als de Eilandsraad het BC voor zulk Slecht Bestuur vervolgens niet corrigeert, is dat dus ook weer Slecht Bestuur.

Bij motie d.d. 28 november 2023 had de Eilandsraad unaniem het BC opgedragen om met ASOTEKO een dialoog aan te gaan om te komen tot een Minnelijke Schikking op basis van de volgende uitgangspunten:

1. A) Het Nieuwe Grondbeleid treedt in werking met eerbiedigende werking t.o.v. van diegenen die op de Wachtlijst staan t/m 31 december 2022.

B) In het Nieuwe Grondbeleid zal gronduitgifte voor woning-zelfbouw gebaseerd zijn op een 'Gliding Scale', zodat minder-draagkrachtigen minder hoeven te betalen dan meer-draagkrachtigen.

C) Alle Uitvoeringsregels van zowel het Nieuwe als het Oude Grondbeleid worden gepubliceerd en de Wachtlijst wordt gedigitaliseerd, zodat allen die op de Wachtlijst staan zelf kunnen controleren dat de Wachtlijst correct en op volgorde wordt uitgevoerd.

2) Het Concept van de Minnelijke Schikking wordt aan de Eilandsraad verzonden voor goedkeuring of wijziging.

Kopie van deze Motie vindt men hier:

https://www.arcoarib.com/assets/uploads/court_cases/Motie_Eilandsraad_%28unaniem_aangenomen%29_d.d._28_november_2023_.pdf

De werkelijkheid is dat het BC slechts 3 of 4 keer met ASOTEKO overleg heeft gepleegd. De laatste keer was op 13 mei 2024. Daarna hebben wij verscheidene keren schriftelijk gevraagd om hervatting van de dialoog, maar dan wekelijks ten einde snel tot een Minnelijke Schikking te kunnen komen. Het BC (de desbetreffende ambtenaren) hebben nooit inhoudelijk op onze e-mails geantwoord. Daarna hebben wij de Eilandsraad gevraagd om het BC tot actie aan te zetten. Mondeling hebben wij vernomen dat de Eilandsraad het BC om opheldering heeft gevraagd. Daarna is er lange tijd (tot op heden) geen enkele reactie meer gekomen.

Toen wij de 'ASOTEKO'-rechtszaak aanspanden, hebben mensen ons gevraagd of wij eerst geprobeerd hadden om in overleg te treden met het BC. Dat hadden wij niet gedaan. Nu weet u waarom niet. Het is tijdverspilling. Het heeft geen enkele zin om wanbeleid van ons politiek bestuur met datzelfde bestuur te bespreken. Men wil het wanbeleid veel liever voortzetten.

Als het Gerecht in zulke situaties dan ook niet optreedt, dan komt er geen verbetering. Het politiek bestuur kan zichzelf niet reinigen. De aanzet daarvoor dient van buitenaf te komen, met name het Gerecht. Liever niet Nederland, tenzij het echt niet anders kan.

Ondergetekende heeft steeds als advocaat en woordvoerder opgetreden voor ASOTEKO, de Vereniging voor Erfpachttulginge zonder Corruptie. Gezien de onwil van het BC en de inadequate ondersteuning van de Eilandsraad om het BC aan te zetten de Motie uit te voeren, heeft ondergetekende ('ik') besloten de handdoek in de ring te gooien.

Ik hou ermee op. Het spijt mij voor die bijna twee duizend burgers die hebben geleden en nog steeds lijden onder het bedrog en het decennialange wanbestuur inzake grondtuitgifte door onze politici. En het spijt me ook voor de volgende generatie van onze burgers. Want het ziet er slecht uit voor de toekomst. Ik kan alleen maar hopen dat deze Roep in de Woestijn op een of andere manier toch nog enig effect ten goede zal kunnen hebben.

Tot slot. Burgers van Bonaire. Stem bij de volgende verkiezingen ALLE huidige partijen weg. Misschien, heel misschien, kunnen geheel nieuwe partijen dit wanbestuur aanpakken.

**Bonaire, 15 december 2024
Namens ASOTEKO,
mr. M. Bijkerk, advocaat**

Na Konseho Insular di Boneiru

Pasan-Grahan

Presente

Apresiable Konseho Insular,

Tópiko: Reglanan nobo pa Otorgamentu di Tereno di Erfpacht pa konstrukshon di kas personal

Introdukshon di un Maneho Nobo pa otorgá tereno pa konstrukshon di kas personal ('*zelfbouw*') ta un bon chèn pa kuminsá kana un kaminda nobo y realmente outéntiko Boneriano. Un chèn pa stòp di sigui Hulanda siegamente y pa para firme pa Boneiru, basá riba un vishon nobo. Y esei por ta e komienso pa - despues di tempu - kombertí nos laso ku Hulanda aktual den unu federal.

Dentro di Hulanda. Den Grondwet.

Pero e kambio aki ta posibel solamente, si Raad ta prueba awor di ta kapas pa goberná Boneiru na drechi. Bon Governashon pues. Y demokrasia real. Pasobra sin esei, mas autonomia solamente por resultá den mas stagnashon y mas patronahe. Manera semper tabata e kaso. Ta p'esei un Maneho di Tereno nobo y transparente ta un bon chèn pa prueba awor ku Boneiru ta kapas. Ta un kompetensia Boneriano, pues niun hende no por stòp nos.

No pèrdè e chèn aki!

Pero mehorashon ta posibel solamente, si ta rekonosé nos erornan di pasado. Ban saminá esei un ratu. For di aña 1954 nos islanan a biba den un kultura di *favoritismo* y patronahe. Nada di *derecho*. Semper mester mendigá pa fabor. E kultura di e 'shonnan' di pasado. Único diferencia despues di 1954 ta ku awor *polítikonan* a bira e 'dunadónan di fabor'. Pero awor riba nivel insular. En bes di mendigá na plantashi, mester mendigá na *Bestuurskantor* awor.

Asina semper a manehá otorgamentu di tereno na Boneiru. Stòp ku esei awor! Fabor mester wòrdu kombertí den derecho fundamental humano! Pasobra tur hende mester di un kas pa biba aden. Esei a keda rekonosé internashonalmente komo un derecho humano for di aña 1966. *Esaki ta e base hurídiko pues*. Y esei ta lógiko, pasobra ta un duresa kruel pa nenga di duna hende un pid'i tereno públiko pa nan traha nan propio kas riba dje.

Polítikonan ku no ta koperá ku esaki realmente mester wòrdu será den prizòn.

Pues kuminsá formulá reglanan nobo pa otorgamentu di tereno di erfacht pa 'zelfbouw' AWE. No mañan. Ta trata aki di un tradishon Boneriano ku realmente a eksistí pa siglonan kaba. Pasobra promé ku e Ordenansa tokante Otorgamentu di Tereno di 1954, Gobièrnu tabata sa duna hende tereno di *hûr* pa 'zelfbouw'. Na 1954 esei a bira erfacht.

Y e tereno semper tabata ‘grátis’, es desir no mester a paga pa e tereno mes. Esaki ta lógiko, pasobra e tereno di hür of erfpacht semper a keda propiedat di Gobièrnu.

Y ta totalmente *hustu* tambe ku e tabata ‘grátis’. Pasobra, solo, aire, awa y tera ta ‘propiedat’ di nos tur. Esei ta un regla di Lei Natural ku nunca lo no kambia. Siudadanonan demokrátiko ta elegí nan gobièrnu pa *manehá* e ‘propiedat komun’ aki pa nan. Nada otro. Pues otorgamentu di tereno ‘grátis’ na siudadanonan pa ‘zelfbouw’ no ta un favor. Pa e siudadano e ta un derecho. Pa gobièrnu e ta un obligashon.

Esaki ta e base spiritual. Y Boneiru tin un tono spiritual profundo. Ta p’esei e ta asina fantástiko! Berdaderamente, huntu nos tin algu hopi espesial. Hustamente nos por ta orguyoso di dje. Pero e ora ei nos tin un responsabilidat sagrado tambe pa maneh’é bon.

Lista di Espera y ‘eerbiedigende werking’

Pues, si boso, miembronan di Raad, ta stima Boneiru y su siudadanonan di bèrdat, e ora ei duna tur esnan ku ta riba Lista di Espera un tereno awor! Rápido! Pa nan por traha nan kas riba dje. Pues kuminsá ku ‘*eerbiedigende werking*’ a base di e reglanan bieu.

By the way, e reglanan bieu aki nunca no a keda publiká. Otro sin bèrgwenseria! Oké, publiká nan AWOR anto y duna e hendenan nan tereno. *Dentro di un año y mei di tempu!* Oké, no tin plaka ni tempu pa traha kamindanan di asfalt awor. Esei ta un lástima bèrdat, pero no keda sin duna e hendenan nan tereno pa e motibu ei! Pueblo lo komprondé. Pero por fin duna nan un tereno awor!

Tin mas o ménos 1.800 petishonario *aktivo* riba e Lista di Espera (te ku 31/12/2024). Gobièrnu ta gaña nan konstantemente. Tin ku ta haña, pero mayoria no ta haña.

Durante a kaso di ASOTEKO a ser *probá* ku kasi 100% (por lo ménos 75% of mas) di esnan ku sí a haña tereno, a hañ’é ku *preferensia*. Pues nan a haña promé ku nan bùrt. Pues e Lista di Espera semper tabata un gran engaño. Patronahe y favoritismo semper a reina. Nos Rapòrt di Investigashon (anonimisá) ta proba esei. Bo por haña e Rapòrt aki: https://www.arcoarib.com/assets/uploads/court_cases/ASOTEKO_Voorrang_Erfpacht_uitgiften_2016_tot_2023_anoniem.pdf

Korte di Hustisia ta bisa esaki: *“Den práktika e petishonnan no a wòrdu tratá y aprobá konforme e sekuensia di e petishonnan”*. Mira punto 3.2.2 di e veredikto aki: https://www.arcoarib.com/assets/uploads/court_cases/ASOTEKO_Vonnis_Hoger_Beroep.pdf

Pues esnan ku a haña nan tereno ku preferensia, a haña favor di e ‘shonnan’ moderno (esta nos polítikonan). Realmente, nan a haña dos favor. Nan no tabata na bùrt ainda (1), pero a haña tòg, miéntras ku gran mayoria no a haña nada (2). Esei ta un skandal grave y inhumano! En bèrdat, tur e diputadonan ku a partisipá na esaki meresé kastigu di prizòn. Y tur e miembronan di Raad ku nunca no a aktuá pa stòp e skandal aki, tambe mester wòrdu será.

Y pa kolmo, Korte tambe a laba man! Ku konsekuensia ku awor, kasi un aña despues di e veredikto, no tin niun solushon ainda. Pues Korte no tin ni e derecho moral mas pa duna hende kastigu di prizòn pa e mal gobernashon aki. Loke no ta posibel tampoko, pasobra Ministerio Públiko a konstatá ku tabatin mal maneho bruto sigur, pero nan no por a haña hechonan kastigabel. Ounke ta sumamente *probabel* ku tabatin hechonan kastigabel sí.

Pero bon. Kuminsá traha, Konseho Insular! Duna BC òrdu pa prepará 1.800 tereno. Hasi'é awe! Y sensurá BC ku nan no a hasi niun dònder ainda. Ban suponé ku boso, konsehalnan di Boneiru, mes kier a haña un tereno pa traha un kas riba dje. Boso ta dispuesto pa warda 10 te 20 aña pa haña favor di BC? Klaro ku nò! Ta p'esei, no laga nos hendenan sigui sufri.

Y hasi'é TRANSPARENTE e biaha aki. Publiká e reglanan bieu y digitalisá e Lista di Espera di tal forma ku tur hende riba Lista ta haña aksesu na dje pa por kòntrolá ku tur kos ta bai conforme sekuensia riba Lista. Di moda ku niun hende lo no haña preferensia nunca mas!

Reglanan nobo pa futuro

Pa futuro nos ta pidi Raad pa duna òrdu na BC pa formulá reglanan *nobo* dentro di 3 luna di tempu, a base di e siguiente prinsipianan básiko. Y nos ta konsehá pa hasi esei UNÁNIMEMENTE. Y defendé e maneho nobo unánimemente tambe, por si akaso Hulanda tin opheshon kontra di dje. Sea asertivo y defendé boso propio punto di bista. Kortes, pero desidido. Otorgamentu di tereno pa 'zelfbouw' ta un *patrimonio kultural Boneriano*.

Pa formulá e reglanan nobo mester tene kuenta ku lokual Korte Supremo a dikta den e asina yamá 'Didam-arrest'. Despues nos Korte lokal na St. Maarten a sigui e liña di e Didam-arrest y a añadí ku violashon di e *arrest* aki lo resultá den responsabilidadat sivil personal pa e Ministro.

Esensia di e Didam-arrest ta esaki: Biennan inmóbil di gobièrnu, inkluso tereno di erfpacht, solamente por wòrdu bendé a base di un *vindishi públiko* conforme reglanan transparente publiká en adelanto.

Despues di e veredikto di Korte di Hustisia den e kaso di ASOTEKO vs. OLB-Bonaire, un Korte na Hulanda ('Rechtbank') a dikta un fayó, den kua e aplikashon práktiko di e Didam-arrest a keda elaborá den mas detaye. Por haña e tres verediktonan aki:

[https://www.arcoarib.com/assets/uploads/court_cases/Didam-arrest%2C St. Maarten vonnis en Rechtbank Midden-Nederland vonnis .pdf](https://www.arcoarib.com/assets/uploads/court_cases/Didam-arrest%2C%20St.%20Maarten%20vonnis%20en%20Rechtbank%20Midden-Nederland%20vonnis%20.pdf)

Ta evidente ku si ta sigui e regla básiko di e Didam-arrest *al pie de la letra*, solamente hendenan riku por haña/kumpra un tereno di erfpacht pa 'zelfbouw'. Pero hendenan pover tambe tin derecho pa haña un tereno pa traha nan kas riba dje. Ku otro palabra, e Didam-arrest ta violá tantu e base hurídiko komo e base spiritual (mira nos splikashon over di e base hurídiko y e base spiritual akiriba).

P’esei nos ta rekomendá pa Boneiru sigui e aplikashon práktiko di e Didam-arrest elaborá dor di e Rechtbank Midden-Nederland ya mensioná. Si ta hasi esei, e siguiente reglanan nobo pa otorgamentu di tereno (solamente tereno pa ‘zelfbouw’) no ta violá e prinsipio básiko di e Didam-arrest. Pues nos ta rekomendá e siguiente reglanan.

Ademas mester tene kuenta ku e hecho ku konstrukshon di kamindanan asfaltá y konekshon di awa, lus y internèt ta kosta plaka. Ta razonabel pa esnan ku ta haña tereno pa ‘zelfbouw’ ta kontribuí na e gastunan aki.

- 1) Ta sigui otorgá tereno pa ‘zelfbouw’ na esnan ku ta opta pa esaki. Niun siudadano lo wòrdu ‘forsá’ pa kumpra un kas den kuadro di e proyekto nobo di PPP propagá pa e gobièrnu aktual, simplemente pasobra gobièrnu no ta otorgá terenonan pa ‘zelfbouw’ mas. Pone forsa di e forma aki, ta un *puñal* den lomba di pueblo.**

Pues kualkier hende ku ta deseá pa bin na remarke pa un tereno pa ‘zelfbouw’, lo haña su tereno dentro di 3 luna di tempu.

- 2) Otorgamentu di tereno pa ‘zelfbouw’ ta keda ‘gratis’. Sin embargo, aparte di ‘leges’, gastu pa midi e tereno y gastu notarial, e petishonario tambe mester kontribuí un suma den e ‘Wegenfonds’ di gobièrnu pa konstruí kamindanan asfaltá na tur tereno, tambe si pa kasualidat e parsela en kestion ta ubiká na un kaminda asfaltá kaba.**

E suma pa e ‘Wegenfonds’ por wòrdu pagá na kuota durante un periodo di 10 te 20 aña. Si ta bende e tereno promé ku e suma aki ta kompletamente pagá, e saldo restante mester wòrdu pagá den un solo pagá via di notario. Pa fiha altura di e suma pa ‘Wegenfonds’, ta tene kuenta ku e rekurso di e petishonario, di moda ku esnan di ménos rekurso ta paga ménos (y por paga durante un periodo mas largu) ku esnan di mas rekurso.

- 3) Na momentu di otorgamentu di e tereno, e petishonario mester paga un montante di entre \$ 2,500.- te \$ 10,000.- pa konekshon di awa, lus y internèt. Altura di e montante aki ta dependé di e rekurso di e petishonario. Esnan di ménos rekurso ta paga ménos. Ku otro palabra, e gastunan aki ta wòrdu repartí sosialmente bou di tur petishonario.**
- 4) Sin aprobashon di BC, tereno di erfpacht por wòrdu bendé solamente, si a kaba di konstruí un kas completo (es desir, kompletamente kla) riba dje di por lo ménos 30 m2 (e regla ‘bieu’ aki ya ta wòrdu implementá den práktika for di +/- aña 2020). Por konsiderá pa hisa e grandura mínimo pa kasnan te na 50 m2.**
- 5) Grandura di terenonan di erfpacht lo ta entre 400 m2 (mínimo) te 600 m2 (máksimo). Pues mas chikitu ku tabata e kustumber ántes.**
- 6) E montante di ‘canon’ (= hür pa tereno di erfpacht) ta dependé di su ubikashon (igual ku e sistema aktual). E reglanan eksistente tokante esaki lo keda na vigor.**

7) Ta duna e petishonario máksimo 7 aña di tempu pa kaba konstruí su kas kompletamente. Si no ta logra esaki, e derecho di erfpacht ta pasa *automátikamente* bèk pa gobièrnu. Gobièrnu ta bende e tereno na vindishi públiko ku e persona ku a bider mas tantu. Gobièrnu ta usa e preis di benta pa kompensá e petishonario pa tur lokual el a konstruí riba e tereno kaba.

Ademas, gobièrnu ta usa e preis di benta pa paga e saldo restante di e suma di 'Wegenfonds'. E preis di benta nunca no mag ta ménos ku e saldo aki mas e balor tasá (dor di un tasador independiente) di tur lokual e petishonario a konstruí riba e tereno.

8) Durante su bida un siudadano nunca no por haña mas ku 2 tereno pa 'zelfbouw'. Anto no por haña e segundo tereno promé ku 20 aña a pasa despues di a haña esun promé.

9) Imigrantenan ta bin na remarke pa haña tereno di erfpacht a base di mesun reglanan ku ta na vigor pa hendenan lokal.

E Diálogo ku nunca no a bira un Diálogo real

Ehekutá desishonnan di Konseho Insular di buena fe ta un akto di Bon Gobernashon di parti di gobièrnu ('BC'). Keda sin hasi'é ta un akto di Mal Gobernashon. Anto, si Konseho Insular despues no ta korigí BC pa su Mal Gobernashon, esei tambe ta otro akto di Mal Gobernashon (di Konseho Insular).

Den su moshon unánime di 28 di novèmber 2023, Konseho Insular a duna BC òrdu pa dialogá ku ASOTEKO pa yega na un Akuerdo Amikal a base di e siguiente puntonan di salida:

1. A) E Maneho Nobo di Tereno lo drenta na vigor ku '*eerbiedigende werking*' pa ku tur esnan ku ta riba Lista di Espera kaba te ku 31 di dezèmber 2022;
B) E Maneho Nobo di Tereno lo wòrdu implementá di tal forma ku otorgamentu di tereno destiná pa *bibienda* lo wòrdu fihá a base di un '*Gliding Scale*', teniendo kuenta ku esnan ku tin ménos entrada i/of mas nesesidat;
C) Tur regla di implementashon di e Maneho di Tereno Nobo y di e Maneho di Tereno Anterior lo wòrdu publiká y e Lista di Espera lo wòrdu digitalisá di moda ku tur persona riba Lista di Espera mes por kontrolá ku tur regla di otorgamentu di tereno lo keda respetá, respetando privasidat di tur persona.
2. E Konsepto di e Akuerdo Amikal lo wòrdu entregá na Konseho Insular pa aprobashon y/of amienda.

Por haña kopia di e Moshon aki:

https://www.arcoarib.com/assets/uploads/court_cases/Motie_Eilandsraad_%28unan_iem_aangenomen%29_d.d._28_november_2023_.pdf

E realidat ta ku BC a papia ku ASOTEKO no mas ku 3 of 4 biaha. Último biaha tabata 13 di mei 2024. Despues nos a pidi diferente biaha por eskrito pa sigui ku e Diálogo semanalmente pa por yega na un Akuerdo Amikal rápido. Despues BC (es desir, e amtenanan konserní) no a kontestá riba nos e-mailnan mas (aparte di bisa ku nan a risibí nan). Despues nos a pidi Konseho Insular pa ordená BC pa kumpli ku e Moshon. Verbalmente nos a tende ku Konseho Insular lo a pidi BC pa duna splikashon, pero despues nos no a tende nada mas.

Tempu ku nos a entamá e kaso di ASOTEKO, hende a puntra nos si nos a purba pa kombersá ku gobièrnu promé? Nos no a hasi esei. Awor tur hende sa *dikon* nos no a hasi esei. No tin niun sentido pa papia ku gobièrnu over di nan propio Mal Governashon. Ta pèrdèmentu di tempu. Nan ta preferá di sigui ku nan Mal Governashon.

Anto, si den situashon asin'ei Korte tampoko no ta aktua, mehorashon ta bira imposibel. Polítika no por purga su mes. E empuhe tin ku bini di afó, espesífikamente for di Korte. Preferiblemente no for di Hulanda, a ménos ku no tin niun otro salida mas.

Suskrito semper a aktua komo abogado y bosero pa ASOTEKO, e Asosashon pa Otorgamentu di Tereno sin Korupshon. Mirando ku BC klaramente no kier sigui dialogá ku ASOTEKO y mirando ku Konseho Insular no ta aktua na un forma adekuaado pa perkurá ku BC lo kumpli ku e Moshon, suskrito ('ami') a disidí pa tira hanskun den '*ring*'.

Mi ta stòp. Ta duel mi pa e kasi dos mil siudadano ku a sufri y ku lo sigui sufri di e Gran Engaño y Mal Governashon tokante otorgamentu di tereno desplegá pa nos polítikonan. Y ta duel mi tambe pa e futuro generashon di nos pueblo. Pasobra no tin niun indikashon na e momentu aki ku e situashon lo mehorá. Mi úniko speransa ta ku e Gritu den Desierto aki lo por tin un of otro efekto positivo. Ban spera.

Último remarke. Pueblo di Boneiru: Siguiete elekshon no vota pa NIUN di e partidonan eksistente. Manda nan tur kas! Pasobra solamente partidonan kompletamente nobo lo por tin un chèn pa kaba ku e Mal Governashon ku nos polítikonan aktual ta praktiká.

Bonaire, 15 di dezèmber 2024

Na nòmber di ASOTEKO,
mr. M. Bijkerk, abogado

